

DOI: 10.7251/GFP2414188J

UDC: 343.122:343.296(497.6RS)

Pregledni rad

Datum prijema rada:
31. maj 2024.

Datum prihvatanja rada:
5. jun 2024.

Pravna sredstva oštećenog u krivičnom postupku Republike Srpske

Rezime: Do reforme krivičnoprocesnih zakona u Bosni i Hercegovini iz 2003. godine od odluka javnog tužioca o nepreduzimanju ili odustanku od krivičnog gonjenja, kojima je bio nezadovoljan, oštećeni se mogao zaštititi preuzimanjem krivičnog gonjenja. Reformom je prihvaćena tužilačka istraga. Napušten je koncept oštećenog kao supsidijarnog tužioca i dobili smo pritužbu kao novo pravno sredstvo protiv naredbi javnog tužioca o nesprovođenju i obustavi istrage. Izmjenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske iz 2021. godine položaj oštećenog u krivičnom postupku značajno je izmijenjen i poboljšan. Ponovo je vraćen institut oštećenog kao tužioca, iako u veoma ograničenoj varijanti. Pritužba protiv naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage je detaljnije regulisana, a prihvaćena su i neka nova bitno drugačija rješenja. Prihvaćena je trostepenost u odlučivanju uvođenjem prigovora kao jedne međufaze i novog pravnog sredstva. Propisan je i objektivni rok za podnošenje pritužbe, a odlučivanje je preneseno na glavnog republičkog javnog tužioca. Proširena je mogućnost podnošenja pritužbe i onda kada javni tužilac odustane od potvrđene optužnice. Oštećeni je dobio dvije nove vrste pritužbe koje može podnijeti zbog trajanja postupka. I pored najbolje namjere zakonodavca u regulisanju novog položaja oštećenog u krivičnom postupku učinjeni su ozbiljni propusti. Razmatranje ove problematike treba da doprinese boljem razumijevanju položaja oštećenog u krivičnom postupku Republike Srpske i pravnih sredstava koja mu stoje na raspolaganju, njihovoj pravilnijoj primjeni, kao i novim zakonskim rješenjima koja će bolje odgovarati našim uslovima, praktičnim potrebama i teoretskim postavkama, kojima će se otkloniti uočeni propusti.

Ključne riječi: pritužba, prigovor, pravno sredstvo, naredba o nesprovođenju istrage, naredba o obustavi istrage.

1. UVOD

Tužilački, odnosno tužilačko-policijski koncept istrage preovlađujući je model u evropskim državama.¹ Tužilačku istragu prihvatila su i krivičnoprocesna zakonodavstva u BiH. Pritužba protiv naredbi tužioca o nesprovođenju i obustavi istrage prvi put u BiH je prihvaćena

Dr Radenko Janković

*republički javni tužilac u
Republičkom javnom tužilaštvu
RS, radenko.jankovic@
pravosudje.ba*

¹ Simović, M., Simović, V. (2011). Istraga i evropsko krivično pravo. *Pravna riječ* br. 29/11, 525.

Zakonom o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH (u daljem tekstu ZKP BD BiH) od 23. 10. 2000. godine.² 24. 01. 2003. godine Visoki predstavnik u BiH donio je Zakon o krivičnom postupku BiH (u daljem tekstu ZKP BiH).³ Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (u daljem tekstu ZKP RS) je stupio na snagu 01. 07. 2003. godine⁴, a Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH (u daljem tekstu ZKP FBiH) 01. 08. 2003. godine.⁵ Svi su prihvatili pritužbu, a napustili institute privatnog tužioca i oštećenog kao tužioca. Ona je oštećenom postala jedina mogućnost da izmijeni odluku javnog tužioca o nesprovođenju ili obustavi istrage.⁶ Reformom krivičnoprocesnih zakona u BiH iz 2003. godine položaj oštećenog u krivičnom postupku je pogoršan, a njegovi interesi marginalizovani, iako je u mnogim državama vidljiva suprotna tendencija.⁷ To se manifestovalo u redukciji ili gubljenju niza procesnih prava koja je oštećeni ranije imao, posebno onih koja je imao kada se pojavljivao u svojstvu oštećenog kao tužioca.

Pravo oštećenog da traži preispitivanje odluke javnog tužioca o nesprovođenju ili obustavi istrage proizlazi iz međunarodnih dokumenata. Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope R(85)11 o položaju žrtava u okviru krivičnog prava i krivičnog postupka traži da se žrtvi obezbijedi pravo da od nadležnih organa zahtijeva preispitivanje odluke o nepreduzimanju krivičnog gonjenja ili mogućnost da sama preduzme krivično gonjenje.⁸ Mogućnost preispitivanja odluke javnog tužioca o nesprovođenju ili obustavi istrage je korektiv nepravilnim ili nezakonitima tužilačkim aktima.⁹ Ono se načelno može štititi na tri načina: a) hijerarhijsko preispitivanje u okviru tužilačke organizacije; b) sudsko preispitivanje; i c) davanje ovlaštenja oštećenom da se umjesto javnog tužioca pojavi u ulozi supsidijarnog tužioca.¹⁰ Preovladava shvatanje da je sudski nadzor u ovim situacijama ipak neprihvatljiv jer bi sud tada i progonio i sudio, čime bi te funkcije kumulirao.¹¹ Oba preostala rješenja, kako institut oštećenog kao tužioca, tako i posebno pravno sredstvo protiv naredbi o nesprovođenju ili obustavi istrage su u saglasnosti sa međunarodnim dokumen-

² *Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH*, br. 7/00, 10/03 Važeći ZKP BD BiH je objavljen u *Službenom glasniku Brčko Distrikta BiH*, br. 9/13, 27/14, 37/19, 16/20.

³ *Službeni glasnik BiH*, br. 36/03, 25/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 65/18.

⁴ *Službeni glasnik RS*, br. 50/03. Važeći ZKP RS je objavljen u *Službenom glasniku RS* br. 53/12, 91/17, 66/18, 15/21.

⁵ *Službene novine Federacije BiH*, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 08/13, 59/14, 74/20.

⁶ Ilić, G., Banović, B. (2014) Oštećeni kao supsidijarni tužilac u krivičnom postupku. U zborniku *Optuženje i drugi krivičnopravni instrumenti državne reakcije na kriminalitete*. Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, 97. to navode za prigovor u ZKP Srbije.

⁷ Bubalović, T., Pivić, N. (2013). Pravo oštećenog na imovinskopравни zahtjev u krivičnom postupku. *Pravna riječ* br. 37/13, 543; Mujkanović, Z. (2005). Oštećeni kao subjekt krivičnog postupka. *Pravo i pravda* br. 1/05, 257.

⁸ Pojam žrtva je nešto uži od pojma oštećenog krivičnim djelom.

⁹ Radulović, D. (2008), Položaj oštećenog u svijetlu prijedloga novog zakonika o krivičnom postupku Crne Gore. *Pravna riječ* br. 15/08, 78.

¹⁰ Ilić, G. (2014). Neka javnotužilačka iskustva u primeni novog ZKP-a. U zborniku *Optuženje i drugi krivičnopravni instrumenti državne reakcije na kriminalitete*. Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, 180.

¹¹ Novokmet, N. (2014). Sudska kontrola nepokretanja kaznenog postupka – institucionalni i procesni aspekt. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 2/14, 659.

tima. Na svakom zakonodavstvu je da se opredijeli za ono rješenje za koje smatra da mu najbolje odgovara. Po jednom shvatanju pritužba je znatno slabiji mehanizam zaštite oštećenog i kontrole postupanja javnog tužioca u odnosu na mogućnost preuzimanja gonjenja kao moćnog procesnog oružja kojim on štiti svoje interese. Ističe se da institut supsidijarne tužbe građanima daje osjećaj da mogu korigovati eventualni nezakonit, neefikasan ili nepravilan rad javnog tužilaštva, te da se na taj način stvara dodatno povjerenje građana u pravosudni sistem jedne zemlje.¹² Kao argument za ovo shvatanje se ističe da se javni tužilac kome je po prigovoru naloženo da goni o istoj krivičnopravnoj stvari već izjasnio kada je odlučio da ne započne ili ne nastavi krivično gonjenje, tako da postoji rizik da nakon toga neće revnosno pristupiti krivičnom progonu.¹³ Po drugom shvatanju supsidijarni tužilac nije primjeren duhu i prirodi tužilačke istrage i prava i interesi oštećenog se moraju štititi nekim drugim metodom pravne zaštite.¹⁴ U tužilačkoj istrazi institut supsidijarnog tužioca gubi na značaju i pitanje je kako ga uopšte u njoj postaviti. Kod ovog instituta se ističu brojni problemi, npr. da oštećeni nije vičan pravu,¹⁵ da se on u praksi jedva primjenjuje, da oštećeni može zloupotrijebiti pravo i zbog osvete goniti nedužnog, da na oštećenog tada padaju različiti tereti jer mora usmjeriti vlastite vremenske i finansijske resurse u krivično gonjenje, da osuđujuće presude u tim slučajevima uglavnom izostaju. Po njemu posebno pravno sredstvo protiv odluke javnog tužioca o nesprovođenju ili obustavi istrage zadovoljava međunarodne pravne standarde koji zahtijevaju postojanje mogućnosti preispitavanja svake prvostepene odluke bilo kog državnog organa.¹⁶

Izmjenama i dopunama ZKP RS iz 2021. godine znato je poboljšan položaj oštećenog u krivičnom postupku. Reformisana je pritužba protiv odluke javnog tužioca da ne goni, uvedene su dvije pritužbe zbog trajanja postuka, a ponovo je vraćen oštećeni kao tužilac, iako u znatno ograničenom obimu.¹⁷ U ostalom dijelu BiH ovaj institut još uvijek ne postoji, ali se o potrebi njegovog vraćanja vode rasprave. Za razliku od nekih zakonodavstava u našem okruženju koja predviđaju mogućnost da oštećeni preuzme krivično gonjenje nakon odbacivanja krivične prijave, po ZKP RS oštećeni to može samo ako javni tužilac nakon potvrđivanja optužnice izjavi da odustaje od optužnice. U praksi će se to dešavati izuzetno rijetko, zbog čega ne treba imati prevelika očekivanja od ovog instituta. Zakonodavac je normirajući oštećenog kao tužioca u ZKP RS napravio bitne propuste, od kojih neki, ionako ograničenu varijantu oštećenog kao tužioca nepotrebno još više ograničavaju npr. u troškove krivičnog postupka ne spadaju nužni izdaci oštećenog kao tužioca i zakonskog zastupnika, kao i nagrada i nužni izdaci punomoćnika, nije predviđena mogućnost podnošenja molbe za vraćanje u pređašnje stanje u slučaju da iz opravdanog razloga

¹² Pavlović, Z. (2012). Neke specifičnosti oštećenog kao supsidijarnog tužioca (u kaznenom procesnom pravu Republike Srbije). *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu br. 3/12*, 625.

¹³ Jovanović, I., Petrović-Jovanović, A. (2014). Oštećeni kao subjekt istrage i reformisano krivičnoprocesno zakonodavstvo zemalja regiona (Srbije, Hrvatske, BiH i Crne Gore). U zborniku *Tužilačka istraga – regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*. Beograd: Misija OEBS u Srbiji, 286.

¹⁴ Đurđić, V. (2007). Racionalizacija krivičnog postupka Srbije. *Pravna riječ br. 12/07*, 91-92.

¹⁵ Tomašević, G. (2009). *Kazneno procesno pravo, opći dio: temeljni pojmovi*. Split: Pravni fakultet, 105.

¹⁶ Akademija za sudii i javni obvinitelji Makedonije. (2012). *Modul 1 Predistražna postupka – Priručnik za obučivani*. Skoplje, 22.

¹⁷ Zakon o izmjenama i dopunama ZKP RS, *Službeni glasnik RS, br. 15/21*.

nije mogao doći na pretpretresno ročište ili glavni pretres na kome je javni tužilac odustao od optužnice, odnosno obavijestiti sud o promjeni boravišta ili prebivališta.¹⁸

2. PRAVNA SREDSTVA OŠTEĆENOG U ZAKONODAVSTVIMA DRŽAVA NASTALIH RASPADOM BIVŠE SFR JUGOSLAVIJE

Pošto zakonodavstva država nastalih raspadom SFR Jugoslavije imaju zajedničke korijene korisno je razmotriti kako su ona riješila ovo pitanje. Po čl. 51. ZKP Srbije oštećeni ima pravo da podnese prigovor neposredno višem javnom tužiocu u roku od 8 dana od dana kada je primio obavještenje da je javni tužilac odbacio krivičnu prijavu, obustavio istragu ili odustao od krivičnog gonjenja do potvrđivanja optužnice, kao i pouku o tom pravu.¹⁹ Ako oštećeni nije obaviješten, može da podnese prigovor u objektivnom roku od 3 mjeseca. Neposredno viši javni tužilac u roku od 15 dana rješenjem odbija ili usvaja prigovor, a ako ga usvoji izdaje obavezno uputstvo da se preduzme, odnosno nastavi krivično gonjenje. Čl. 312. ZKP Srbije predviđa prigovor zbog odugovlačenja postupka ili drugih nepravilnosti u istrazi koji mogu podnijeti osumnjičeni i branilac, ali ne i oštećeni. Po čl. 271a. ZKP Crne Gore oštećeni ili podnosilac krivične prijave kad nema oštećenog ili je on nepoznat mogu u roku od 8 dana od dana prijema obavještenja neposredno višem državnom tužilaštvu podnijeti pritužbu protiv rješenja o odbacivanju krivične prijave.²⁰ O pritužbi se mora odlučiti u roku od 30 dana od dana njenog podnošenja. Od dana prijema rješenja da pritužba nije usvojena počinje teći rok za preuzimanje gonjenja. Po čl. 290. ZKP Crne Gore istraga se mora završiti u roku od 6 mjeseci, a ako se u tom roku ne završi državni tužilac je dužan o razlozima zbog kojih nije završena u ovom roku odmah obavijestiti neposredno višeg državnog tužioca koji će preduzeti potrebne mjere za njen završetak. U ovom slučaju nije predviđeno pravno sredstvo oštećenog. Po čl. 55. ZKP Hrvatske u slučaju odbacivanja krivične prijave ili obustave istrage žrtva može preuzeti, odnosno nastaviti gonjenje u roku od 8 dana od prijema obavještenja, ali protiv tih odluka ne može podnijeti pravno sredstvo.²¹ Po čl. 229. ZKP Hrvatske istraga se mora završiti u roku od 6 mjeseci od dana pravosnažnosti rješenja o sprovođenju istrage. Ako je nije moguće završiti u ovom roku o razlozima se obavještava državni tužilac koji ga može iz opravdanih razloga produžiti za 6 mjeseci, o čemu će obavijestiti višeg državnog tužioca. Ako se ni u ovom roku ne završi, a ne postoje uslovi za prekid istrage, obavještava se glavni državni tužilac koji istragu može produžiti za još najviše 6 mjeseci. Ako se istraga ne završi ni u ovom roku okrivljeni i žrtva mogu podnijeti prigovor sudiji istrage zbog odugovlačenja postupka koji, ako je osnovan, može odrediti rok u kom se istraga mora završiti. Po čl. 230. ZKP Hrvatske državni tužilac je dužan u roku od mjesec dana od upisa završetka istrage ili istraživanja u upisnik podići optužnicu, obustaviti istragu ili odbaciti krivičnu prijavu. Iz opravdanih razloga na prijedlog državnog tužioca viši državni tužilac može ovaj rok produžiti najviše za 2 mjeseca, o čemu se obavještavaju okrivljeni i žrtva. Ako se u ovim rokovima ne podigne optužnica smatra se da je državni tužilac odustao od gonjenja i dužan je u roku od 8 dana odbaciti krivičnu prijavu ili obustaviti istragu. Čl. 347. ZKP Hrvatske predviđa i pritužbu zbog nepostupanja suda u zakonskim rokovima u prethodnom postupku koju stranke

¹⁸ Detaljnije Janković, R. (2021). Oštećeni kao tužilac. *Pravna riječ* br. 64/21, 678-683.

¹⁹ *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/20.

²⁰ *Službeni list Crne Gore*, br. 57/09, 49/10, 47/14, 27/15, 35/15, 58/15, 28/18, 116/20.

²¹ *Narodne novine Republike Hrvatske*, 6p. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24.

i oštećeni mogu podnijeti predsjedniku suda koji će odrediti novi rok za preduzimanje radnje koji ne može biti duži od zakonskog. Stranke i oštećeni mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda i zbog drugih nepravilnosti u istrazi.²² Po čl. 180. ZKP Slovenije oštećeni ima pravo da započne ili nastavi krivično gonjenje u roku od 30 dana od dana prijema obavještenja o odbacivanju krivične prijave ili odustanka od krivičnog gonjenja, ali nema pravo na pravno sredstvo.²³ Po čl. 191. ZKP Slovenije stranke i oštećeni mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda zbog odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u istrazi. On će ispitati navode pritužbe i obavijestiti podnosioca o radnjama koje je u vezi sa njom preduzeo. Po čl. 288. ZKP Sjeverne Makedonije javni tužilac krivičnu prijavu odbacuje rješenjem koje dostavlja oštećenom sa poukom da može u roku od 8 dana podnijeti žalbu neposredno višem javnom tužiocu.²⁴ Viši javni tužilac je dužan odlučiti o žalbi u roku od 30 dana. Ako uvaži žalbu naložiće nižem javnom tužiocu da nastavi postupak. Po čl. 304. ZKP Sjeverne Makedonije javni tužilac istragu obustavlja naredbom koju dostavlja oštećenom sa poukom da u roku od 8 dana može podnijeti prigovor neposredno višem javnom tužiocu. Viši javni tužilac je obavezan odlučiti o prigovoru u roku od 30 dana. Ako ga uvaži naložiće nižem javnom tužiocu da nastavi postupak. Po čl. 301. ZKP Sjeverne Makedonije ako se istraga ne završi u roku od 6 mjeseci od dana donošenja naredbe o sprovođenju istrage javni tužilac je dužan da tome obavijesti višeg javnog tužioca koji može u složenom predmetu ovaj rok produžiti za još 6 mjeseci. Nakon toga ovaj rok može produžiti državni javni tužilac za još 3 mjeseca, a ako se radi o organizovanom kriminalu za još 6 mjeseci. Oštećeni može i zbog nepravilnosti ili odugovlačenja istrage podnijeti pritužbu višem javnom tužiocu koji će ispitati navode pritužbe i ukoliko ocijeni da je osnovana preduzeće potrebne mjere za završetak istrage ili za otklanjanje nepravilnosti.

3. PRAVNA PRIRODA PRITUŽBE I PRIGOVORA

Pravni lijekovi su pravna sredstva pomoću kojih ovlaštena lica napadaju sudsku odluku zbog postojanja stvarnih ili pravnih nedostataka i traže od suda njeno preinačavanje ili ukidanje.²⁵ Pojam pravnog lijeka je uži od pojma pravnog sredstva. Pod pravnim sredstvom podrazumjeva se svako procesnim pravom dozvoljeno sredstvo pomoću kojeg ovlaštena lica mogu da ostvaruju svoje zahtjeve u krivičnom postupku u odnosu na krivičnu stvar.²⁶ U pravna sredstva, pored pravnih lijekova, spadaju npr. prigovori, pritužbe, molbe zahtjevi, prijedlozi. Pojedini autori pravni lijek označavaju pravnim sredstvom u užem smislu riječi.²⁷ Svaki pravni lijek je istovremeno i pravno sredstvo, ali svako pravno

²² Pajčić, M. (2013). Istraga prema Noveli Zakona o kaznenom postupku. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 2/13, 657. navodi da je ova pritužba uvedena kao obaveza prostekla iz odluke Ustavnog suda.

²³ Zakon o kazenskom postupku Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, br. 176/21, 96/22, 2/23, 89/23.

²⁴ Zakonot za krivičnata postapka, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, br. 150/10, 100/12 i 142/16.

²⁵ Stevanović, Č. (1982). *Krivično procesno pravo SFRJ*. Beograd: Savremena administracija, 314.

²⁶ Dimitrijević, D. (1981). *Krivično procesno pravo*, osmo izdanje. Beograd: Savremena administracija, 167;

²⁷ Jovančević, N. (1997). *Pravni lijek – žalba na krivičnu presudu prvostepenog suda*. Beograd: Pravno istraživački centar, 36.

sredstvo nije pravni lijek. Između pojmova pravni lijek i pravno sredstvo razlika je očigledna. Pod pravnim sredstvima se podrazumjevaju sredstva učesnika krivičnog postupka kojima oni pokušavaju dovesti do izmjene, za njih nepovoljne i štetne situacije do koje je došlo ne samo nezakonitim radnjama suda, već i drugih organa i učesnika krivičnog postupka.²⁸ Odluke drugih organa krivičnog postupku, osim suda, se mogu pobijati samo pravnim sredstvima. Pritužbe protiv naredbi javnog tužioca o nesprovođenju i obustavi istrage, kao i zbog trajanja krivičnog postupka nisu pravni lijekovi, već pravna sredstva. To važi i za prigovor protiv odluke o pritužbi.²⁹ I pored toga pojedni autori pritužbu pogrešno nazivaju pravnim lijekom.³⁰

4. PRAVNA SREDSTVA OŠTEĆENOG U KRIVIČNOM POSTUPKU DO NOVELE ZKP RS IZ 2021. GODINE

Pravo na pritužbu je izvedeno iz jednog od osnovnih ljudskih prava predviđenih čl. 13. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, prava na djelotvorno pravno sredstvo, po kome svako čija su prava i slobode priznate Konvencijom povrijeđena ima pravo na djelotvorno pravno sredstvo. Pritužbe protiv naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage u ranijem periodu su u ZKP RS bile površno regulisane, što još uvijek važi za ostale krivičnoprocesne zakone u BiH.³¹ Propisane su bile tri stvari: a) subjekti koji su imali pravo na podnošenje pritužbe; Protiv naredbe o nesprovođenju istrage su to bili oštećeni i podnosilac prijave, a protiv naredbe o obustavi istrage oštećeni. b) organ kome se pritužba podnosila i koji je o njoj odlučivao; To je po ZKP RS bila Kancelarija, a po ostalim krivičnoprocesnim zakonima u BiH Ured tužioca. Kancelariju javnog tužioca su činili glavni javni tužilac, njegovi zamjenici i šefovi odsjeka. U RS je do 2016. godine o pritužbama odlučivao kolegij koga su činili glavni tužilac, njegovi zamjenici i svi tužioci u tužilaštvu. Odlučivanje o pritužbi u okviru onog tužilaštva koje je donijelo naredbu o nesprovođenju ili obustavi istrage nije bilo potpuno u skladu sa međunarodnim dokumentima koja zahtijevaju da o njoj odlučuje nepristrasno tijelo različito od onoga koje je donijelo osporavanu odluku. c) rok za podnošenje pritužbe koji je iznosio 8 dana od dana dostavljanja naredbi o nesprovođenju ili obustavi istrage. Pritužba je bila detaljnije regulisana Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju tužilaštva RS.³² O pritužbi su se mogle donijeti: a) odluka kojom se pritužba odbija kao neosnovana; i b) odluka kojom se usvaja pritužba, ukida naredba o nesprovođenju ili obustavi istrage i daje instrukcija za nastavak rada na predmetu. Iako Pravilnik nije predviđao odluku kojom se pritužba odbacuje, što je bio propust, u OJT u Banjoj Luci su se donosile i takve odluke. Odluka o pritužbi se pismeno izrađivala, iako su pojedini autori zastupali stanovište, koje nije ispravno, da se o njoj ne donosi posebna

²⁸ Bubalović, T. (2006). *Pravo na žalbu u kaznenom postupku*. Sarajevo: Bemust, 10.

²⁹ Simović, M. (2009). *Krivično procesno pravo*, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Banja Luka: Fakultet za bezbjednost i zaštitu, 322; Ilić, G., Majić, M., Beljanski, S., Trešnjev, A. (2014). *Komentar zakonika o krivičnom postupku*, sedmo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Službeni glasnik, 686.

³⁰ Barašin, M. (2015). Način rješavanja prigovora/pritužbi na odluke tužilaca u kontekstu unutrašnjeg funkcionisanja tužilaštva. U zborniku *Krivično zakonodavstvo – de lege lata et de lege ferenda*. Prijedor: Ministarstvo pravde RS, 176.

³¹ Barašin, M., Hasanspahić, Č. (2009). Način rješavanja prigovora/pritužbi na odluke tužilaca u kontekstu unutrašnjeg funkcionisanja tužilaštva. *Pravna riječ br. 19/09*, 513.

³² *Službeni glasnik RS, br. 86/12, 11/16*.

formalna odluka.³³ Dok je o pritužbi odlučivala Kancelarija tužioca, mnogi su smatrali da je ona neefikasno pravno sredstvo. Istraživanje pritužbi u OJT u Banjoj Luci u periodu od 2011. do 2017. godine tu tezu nije potvrdilo. Od ukupno podnesene 1.942 pritužbe usvoje- no je 238 ili 12,26%, što nije mali procenat.³⁴ Do novele ZKP RS iz 2021. godine pritužba je u RS bila u suštini regulisana na isti način kao što je danas regulisana u ostalim krivič- noprocesnim zakonima u BiH.

U ranijoj tužilačkoj praksi u RS, kao i u sadašnjoj u ostalim dijelovima BiH, postavilo se pitanje da li odluku Kancelarije (Ureda) tužioca o pritužbi može preispitivati neposred- no više tužilaštvo. Republičko tužilaštvo RS je u više predmeta to činilo. Npr. u predmetu OJT u Banjoj Luci br. T13 o KT 0030767 16 odbijena je pritužba oštećenog protiv nared- be o obustavi istrage, a Republičko tužilaštvo RS je na zahtjev punomoćnika oštećenog zaključilo da je naredba o obustavi istrage „preuranjena“ i naložilo je „preispitivanje“ te odluke. Ono nije donijelo formalnu odluku, već je niže tužilaštvo o svom stavu obavijestilo dopisom pozivanjem na čl. 9. Zakona o javnim tužilaštvima RS koji je propisivao da glavni republički tužilac vrši nadzor nad radom okružnih tužilaštava i čl. 22. istog zakona koji mu daje pravo da donosi posebna uputstva za preduzimanje radnji u određenim predmetima. Ove odredbe su ipak načelnog karaktera i nisu bile dovoljan osnov za preispitivanje odluke OJT o pritužbi. Posebna uputstva se donose u predmetima koji nisu završeni. Ustavni sud BiH je mijenjao stav o ovom pitanju. Prvo je zauzeo stav da se protiv odluke o pritužbi može izjaviti apelacija Ustavnom sudu BiH, jer je ona „konačna odluka u predmetu“.³⁵ On znači da ne postoji mogućnost preispitivanja odluke o pritužbi koju je donijelo okruž- no - kantonalno tužilaštvo od strane neposredno višeg tužilaštva. Ako bi ta mogućnost postojala to bi značilo da protiv odluke o pritužbi postoji djelotvorno pravno sredstvo, koje samo po sebi isključuje mogućnost apelacije. Kasnije je Ustavni sud BiH zauzeo su- protan stav odbacujući apelaciju sa zaključkom da apelant prethodno nije iscrpio pravne lijekove moguće po zakonu.³⁶ U obrazloženju odluke Ustavni sud BiH navodi da je zapazio da rješenje o odbijanju apelantove pritužbe nije imalo pouku o pravnom lijeku, da ZKP F BiH ne sadrži posebne odredbe o tome, da ni Zakon o Federalnom tužilaštvu F BiH nema odredbu koja izričito propisuje pravni lijek protiv odluke Ureda tužioca o pritužbi, ali da čl. 9. Zakona o Federalnom tužilaštvu F BiH propisuje da glavni federalni tužilac „nadzire rad kantonalnih tužilaštava“, a čl. 20. da može „davati opšta ili pojedinačna obavezna uputstva“ kantonalnim tužilaštvima. Ustavni sud BiH je zaključio da je apelant, nezavisno od činje- nice što o tome nije poučen, imao zakonom predviđenu mogućnost da podnese „pritužbu“ Federalnom tužilaštvu F BiH, iako za to nije propisani rok, odnosno da je imao na raspo- laganju efektivni pravni lijek propisan zakonom, pritužbu Federalnom tužilaštvu F BiH protiv odluke Ureda glavnog kantonalnog tužioca donesene o pritužbi. Ovaj stav Ustavnog suda BiH nije održiv zbog više razloga. Tu se postavlja niz pitanja koja nisu regulisana, na koja je teško ili nemoguće odgovoriti npr. kako se zove pravno sredstvo koje omogućava

³³ Barašin, M., Faladžić, A., Doboilić Ucoglan, A. (2011). Tužilačka istraga – prednosti i mane. U zborniku *Aktuelna pitanja u primjeni krivičnog zakonodavstva*. Banja Luka: Pravni fakultet, 298.

³⁴ Detaljnije o pritužbi u ranijem periodu u RS vidjeti Janković, R. (2018). Pritužba protiv naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage. *Godišnjak Pravnog fakulteta „Apeiron“ br. 8/18*.

³⁵ Odluka Ustavnog suda BiH br. AP 862/10 od 16. maja 2013. godine.

³⁶ Odluke Ustavnog suda BiH br. AP-2239719 od 08. jula 2021. godine i br. AP-407719 od 23. juna 2020. godine.

preispitivanje odluke o pritužbi (ne može biti pritužba, kako tvrdi Ustavni sud BiH, jer bi se podnosila pritužba protiv odluke o pritužbi), u kom roku se podnosi, ko je ovlašten da ga podnese, kakve se odluke o njemu mogu donijeti, u kakvom sastavu ih neposredno više tužilaštvo donosi (glavni tužilac, kancelarija ili kolegij), da li se u odluci o pritužbi podnosilac poučava o pravu na njeno preispitivanje, a na kraju da li je moguće da postoji pravno sredstvo u krivičnom postupku koje ne predviđa ZKP.

Čl. 225. ZKP RS iz 2003. godine propisivao je da Kolegij tužilaštva preduzima potrebne mjere za okončanje istrage ako se ona ne završi u roku od 6 mjeseci od dana donošenja naredbe o sprovođenju istrage, ali oštećeni nije imao mogućnost pritužbe. Pritužba zbog odugovlačenja i drugih nepravilnosti u istrazi je postojala u bivšem jugoslovenskom zakonodavstvu. Čl. 166. ZKP FNR Jugoslavije je u tom slučaju pravo na pritužbu predsjedniku suda davao strankama i oštećenom.³⁷ On je ispitivao navode pritužbe, a ako je podnosilac zahtijevao, obavještavao ga je o tome šta je preduzeo. Identična rješenja je imao i čl. 181. ZKP SFR Jugoslavije iz 1977. godine.³⁸ Ako je pritužba bila osnovana predsjednik suda je naređivao istražnom sudiji da ubrza postupak ili otkloni nepravilnost. Pritužba se podnosila usmeno ili pismeno, a o njoj se nije donosila formalna odluka.³⁹ Postojalo je i shvatanje po kome je, bez obzira na formulaciju odredbe, predsjednik suda bio obavezan da obavijesti podnosioca pritužbe o rezultatima provjere i preduzetim mjerama.⁴⁰

5. PRITUŽBE PROTIV ODLUKA JAVNOG TUŽIOCA DA NE GONI NAKON NOVELE ZKP RS IZ 2021. GODINE

Po čl. 46b. ZKP RS oštećeni može podnijeti pritužbu protiv naredbi javnog tužioca o nesprovođenju istrage, obustavi istrage i odustanku od krivičnog gonjenja od podizanja do potvrđivanja optužnice.⁴¹ Iz formulacije da je javni tužilac dužan obavijestiti oštećenog u roku od 8 dana od dana donošenja „naredbe o tome“, proizlazi da on naredbom odustaje od gonjenja nakon podignute optužnice. Mogućnost pritužbe protiv naredbe javnog tužioca o odustanku od gonjenja do potvrđivanja optužnice pruža oštećenom zaštitu i u ovoj situaciji, koju ranije nije imao. U RS se, za razliku od odustanka javnog tužioca od optužnice do njenog potvrđivanja koje je izuzetno rijetko, često donose naredbe o nesprovođenju ili obustavi istrage. Njihov broj je otprilike jednak broju podignutih optužnica, što samo po sebi ukazuje na izuzetan značaj pritužbe koja se potencijalno može podnijeti u velikom broju predmeta. O razlozima za nesprovođenje istrage, obustavljanje istrage ili odustanak od krivičnog gonjenja od podizanja do potvrđivanja optužnice javni tužilac je dužan obavijestiti oštećenog. U pogledu ove obaveze postoji neusklađenost, koju treba otkloniti, između čl. 46b. ZKP RS po kome se on samo obavještava o tim odlukama („o tome“) i čl. 224. st. 5. i 232. st. 2. ZKP RS po kojima se obavještava o „razlozima“ za donošenje odluka. Ispravno bi bilo da se oštećeni obavijesti o razlozima za donošenje ovih odluka kako bi odlučio ima li osnova za pritužbu. Pritužbu je skoro nemoguće podnijeti i obrazložiti uko-

³⁷ *Službeni list FNR Jugoslavije*, br. 40/53.

³⁸ *Službeni list SFR Jugoslavije*, br. 4/77, 36/77, 60/77, 14/85, 26/86, 74/8, 57/89.

³⁹ Vasiljević, T., Grubač, M. (1990). *Komentar zakona o krivičnom postupku*. Beograd: Savremena administracija, 246.

⁴⁰ Petrić, B. (1982). *Komentar zakona o krivičnom postupku*. Šid: Grafosrem, 430. smatra da je ova obaveza proizlazila iz posebnih zakona o postupanju po pritužbi koje su donijele republike i pokrajine.

⁴¹ U RS se upotrebljava termin „javni tužilac“, a u ostalom dijelu BiH termin „tužilac“.

liko oštećenom nisu poznati razlozi za donošenje ovakvih odluka. U praksi se po pravilu oštećenom dostavljaju obrazložene naredbe o nesprovođenju ili obustavi istrage. Propisan je rok za obavještanja oštećenog. Teško je shvatljiv propust zakonodavca koji je čl. 46b. ZKP RS propisao da je javni tužilac obavezan oštećenog obavijestiti da je donio naredbu o nesprovođenju istrage u roku od 8 dana od dana njenog donošenja, dok je čl. 224. st. 5. ZKP RS propisao da je taj isti rok 3 dana. Rok od 8 dana je realniji i rok od 3 dana u čl. 224. st. 5. ZKP RS treba brisati. Ove odredbe nisu sinhronizovane ni u pogledu načina obavještanja. Po čl. 232. st. 2. ZKP RS obavještanje o obustavi istrage i razlozima za to mora biti u „pisanoj formi“, dok se to ne navodi kod obavještanja o nesprovođenju istrage u čl. 224. st. 5. ZKP RS, ali ni u čl. 46b. st. 1. ZKP RS koji se odnosi na obavještanje o svim odlukama protiv kojih je pritužba moguća. Najbolje bi bilo čl. 46b. st. 1. ZKP RS propisati da se sve tužilačke odluke koje se u njoj navode „dostavljaju oštećenom“ jer je to najpraktičniji i najbolji način da se on o njima obavijesti. Javni tužilac mora oštećenog po čl. 46b. st. 1. ZKP RS i poučiti o pravu na podnošenje pritužbe „glavnom okružnom javnom tužiocu“ protiv ovih odluka. U ovoj odredbi riječ „okružnom“ treba brisati zbog toga što se pritužba podnosi ne samo glavnom okružnom, već i glavnom republičkom javnom tužiocu protiv odluka Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala koje je odjeljenje Republičkog javnog tužilaštva RS. O naredbi o nesprovođenju istrage i razlozima za njeno donošenje, osim oštećenog, javni tužilac obavještava i podnosioca prijave, a o naredbi o obustavi istrage i razlozima za njeno donošenje osumnjičenog koji je ispitan u tom svojstvu i podnosioca prijave. Iz čl. 224. st. 5. i 232. st. 2. ZKP RS treba izbaciti sve što je već propisano čl. 46b. st. 1. ZKP RS čime bi se izbjeglo nepotrebno ponavljanje.

Oštećeni može podnijeti pritužbu protiv svih navedenih odluka javnog tužioca, a podnosilac prijave samo protiv naredbe o nesprovođenju istrage. Iako ovo nije sporno pojedini autori ističu da nije jasno da li podnosilac prijave može podnijeti pritužbu protiv naredbe o obustavi istrage, polazeći od toga da za njega nema razlike između naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage.⁴² Razlika očigledno postoji. Prijava je kod naredbe o nesprovođenju istrage odbačena, a kod naredbe o obustavi nije, jer je po njoj istraga vođena. Može se postaviti pitanje da li je opravdano pravo na pritužbu protiv naredbe o nesprovođenju istrage dati i podnosiocu prijave, posebno ako ga istovremeno ima oštećeni.⁴³ Neka zakonodavstva kao npr. srbijansko ili sjevernomakedonsko podnosiocu prijave koji nije oštećeni to pravo nisu dala. Postoje i ona koja to dopuštaju kao npr. crnogorsko, ali samo ako nema oštećenog ili je on nepoznat. U praksi OJT u Banjoj Luci u brojnim primjerima podnosilac prijave koji nije oštećen krivičnim djelom zloupotrebjavao je pravo na pritužbu protiv naredbe o nesprovođenju istrage.⁴⁴ Rješenje po kome podnosilac prijave ima pravo na pritužbu protiv naredbe o nesprovođenju istrage u svim slučajevima nije dobro. To pravo bi njemu, koji za pritužbom nema ni pravnog interesa, trebalo oduzeti ili bar ograničiti na sli-

⁴² Barašin, Hasanspahić, 514.

⁴³ Novokmet, 662. ističe da je nadzor podnosioca prijave nad nepokretanjem krivičnog postupka problematičan.

⁴⁴ Predsjednik jednog udruženja građana podnio je desetine prijave protiv javnih ličnosti bez ijednog dokaza navodeći da je o kriminalu čuo od nekih ljudi koje nije imenovao. Prilikom saslušanja je navodio da mu lično ništa nije poznato, a da ne želi da kaže od koga je to čuo. Protiv naredbi o nesprovođenju istrage podnosio je pritužbe, a kada su one odbijene podnosio je prijave protiv javnih tužilaca koji su te odluke potpisali.

čan način kako je to učinjeno u ZKP Crne Gore. Pomalo apsurdna je situacija da se naredba o nesprovedenju istrage dostavi i oštećenom i podnosiocu prijave, da pritužbu ne podnese oštećeni smatrajući da za to nema razloga, a podnese je podnosilac prijave koji nema bilo kakav pravni interes, ponekad i iz čiste objesti. U našoj ranijoj praksi postavilo se pitanje da li pravo na pritužbu kao podnosioci prijave protiv imaju i agencije za sprovođenje zakona (policija, poreska uprava dr.). OJT u Banjoj Luci je ovakve pritužbe odbacivalo kao nedozvoljene, ali su ih neka kantonalna tužilaštva u F BiH prihvatila kao izjavljene od ovlaštenog lica.⁴⁵ Danas je u čitavoj BiH prihvaćen stav da se ovlašteno službeno lice ne može smatrati podnosiocem prijave i da nema pravo na pritužbu jer se „radi o procesnim organima koji preduzimaju sve radnje po naredbi i uz nadzor tužioca, kao i zbog toga što je interes policije i tužilaca identičan i neophodno je njihovo jedinstvo u postupanju.“⁴⁶

Po čl. 46b. st. 2. ZKP RS rok za podnošenje pritužbe je 8 dana od dana kada je oštećeni primio obavještenje o nesprovedenju istrage, obustavi istrage ili odustanku od krivičnog gonjenja od podizanja do potvrđivanja optužnice i pouku da protiv ovih odluka može podnijeti pritužbu. Dakle, za početak roka treba da kumulativno budu ispunjena dva uslova. Početak roka je kod naredbe o nesprovedenju istrage čl. 224. st. 5. ZKP RS bespotrebno regulisan na drugačiji način, što je propust zakonodavca i veže se samo za momenat obavještanja oštećenog i podnosioca prijave o nesprovedenju istrage i razlozima za to, ali ne i za prijem pouke o pravu na pritužbu. Kada se radi o podnosiocu prijave problem je i veći jer njegovo pravo na pritužbu nije predviđeno čl. 46b. ZKP RS. Ispravno rješenje je ono koje predviđa čl. 46b. st. 2. ZKP RS, koje treba izričito predvidjeti i za pritužbu podnosioca prijave. Subjektivni rok za pritužbu od 8 dana postojao je i prije izmjena i dopuna ZKP RS iz 2021. godine. Novina i to bitna je predviđanje objektivnog roka za podnošenje pritužbe. Ako oštećeni nije primio obavještenje da je javni tužilac donio navedene odluke i pouku da protiv njih ima pravo na pritužbu rok za njeno podnošenje je 3 mjeseca od dana donošenja ovih odluka.⁴⁷ Postavlja se pitanje da li objektivni rok važi i za pritužbu podnosioca prijave. Logično bi bilo da važi, što je prihvaćeno i u našoj praksi, ali za to ne postoji osnov u bilo kojoj zakonskoj odredbi. Čl. 46b. ZKP RS se odnosi samo na oštećenog, a čl. 224. st. 5. ZKP koji se jedini odnosi na pritužbu podnosioca prijave predviđa samo subjektivni rok od 8 dana. U ZKP BiH, ZKP F BiH i ZKP BD BiH ne postoji objektivni rok za pritužbu, pa se može postaviti pitanje da li je i potreban. Njime oštećeni može izgubiti pravo na podnošenje pritužbe zbog propusta javnog tužioca da mu dostavi odluku, što otvara mogućnost i za zloupotrebe. Osim toga, on je suviše kratak i iz raznoraznih razloga se može desiti da oštećenom ne budu blagovremeno dostavljene odluke protiv kojih ima pravo na pritužbu npr. zbog godišnjeg odmora ili bolovanja oštećenog, ali i javnog tužioca, oštećenom treba

⁴⁵ Lakić, S. (2014). *Pritužba kao pravno sredstvo u krivičnoprocesnom zakonodavstvu BiH* (interni materijal za kolegij Federalnog tužilaštva F BiH). Sarajevo, 7. je čak smatrao da suprotna praksa šteti interesima i integritetu tužilačkog sistema.

⁴⁶ Zaključak okruglog stola „Tumačenje pojma podnosioca prijave u kontekstu prava na ulaganje pritužbe i Pitanje obaveznosti i trenutka donošenja naredbe o sprovođenju istrage“ održanog u Sarajevu 30. septembra 2021. godine koji je prihvaćen na XXII sastanku rukovodilaca tužilaštava u BiH i policijskih tijela na strateškom nivou održanom u Tesliću 13. i 14. oktobra 2021. godine.

⁴⁷ Jovanović, Petrović-Jovanović, 281. ističu da nema nikakvih krivičnoprocesnih posljedica po tužiocu ako ovu obavezu ne ispuni, ali to propuštanje može biti osnov za disciplinsku odgovornost.

određeno vrijeme da prijavi promjenu adrese prebivališta ili boravišta, može se nalaziti u inostranstvu.⁴⁸ Rokovi su prekluzivni i ne mogu se produžavati.

Pritužba se podnosi glavnom javnom tužiocu, a to je okružni ukoliko se podnosi protiv odluka okružnih javnih tužilaca ili republički ukoliko se podnosi protiv odluka republičkih javnih tužilaca. Ovo nesporno proizlazi iz čl. 46b. st. 5. ZKP RS po kome o pritužbama u predmetima Posebnog odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala odlučuje glavni republički javni tužilac. Međutim, i kod ovog pitanja u odredbama koje regulišu pritužbu postoje nedosljednosti. Čl. 46b. st. 1. ZKP RS propisuje da se pritužba podnosi glavnom „okružnom“ javnom tužiocu, dakle uvijek. Ista nedosljednost postoji i u čl. 224. st. 5. ZKP RS po kome oštećeni i podnosilac prijave pritužbu podnose glavnom „okružnom“ javnom tužiocu. U ovim odredbama riječ „okružnom“ treba brisati. Onaj kome se pritužba podnosi o njoj i odlučuje. Rješenje po kome na kraju o pritužbi oštećenog, umjesto Kancelarije javnog tužilaštva u kome je donesena odluka protiv koje se ona podnosi, odlučuje glavni republički javni tužilac značajna je novina. Ono je nesporno bolje od ranijeg. Na ranije rješenje uglavnom ne nailazimo u drugim zakonodavstvima. I pojedini autori u F BiH smatraju da bi i tamo bolje rješenje bilo da o pritužbi odlučuje po hijerarhiji viši javnotužilački organ od onoga koji je donio osporavanu odluku, jer u suprotnom nije realno očekivati da se kontrola po pritužbi izvrši objektivno jer bi time tužilaštvo koje je donijelo osporavanu odluku priznalo sopstvenu grešku.⁴⁹ I neka istraživanja potvrđuju ove sumnje.⁵⁰ Međutim, neka istraživanja ukazuju na nešto drugačije zaključke.⁵¹ U tu mogućnost sumnjaju čak i pojedini autori iz Srbije, iako tamo o prigovoru protiv rješenja o odbacivanju krivične prijave ili naredbe o obustavi istrage odlučuje neposredni viši javni tužilac. Oni smatraju da unutrašnja kontrola rada javnog tužioca može biti neefikasna s obzirom na kruto hijerarhijsko ustrojstvo javnotužilačke organizacije i da je malo vjerovatno da će nadređeni javni tužilac nepristrasno preispitati odluke nižeg javnog tužioca jer bi time posredno priznao svoj propust u vršenju hijerarhijskog nadzora.⁵² U nekim zakonodavstvima kao što je npr. crnogorsko statistički podaci pokazuju da pritužba predstavlja efikasno pravno sredstvo.⁵³

⁴⁸ Npr. oštećena koja boravi na Kipru je OJT u Banjoj Luci i Republičkom tužilaštvu RS podnijela desetak prijava po kojima su donesene naredbe o nesprovođenju istrage, za koje je trebalo dva mjeseca da joj se poštom dostave.

⁴⁹ Tulumović, T. (2016). Pritužba o neprovođenju i obustavi istrage u praksi kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona. *Analiza Pravnog fakulteta u Zenici br. 1/16*, 316; Mujkanović, 270.

⁵⁰ Tulumović, 313. navodi podatke po kojima su u periodu od 2010. do 2014. godine u Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona u posmatrana 150 predmeta u kojima je donesena naredba o nesprovođenju istrage podnesene samo tri pritužbe, pri čemu ni jedna nije usvojena, a u posmatrana 150 predmeta u kojima je donesena naredba o obustavi istrage podneseno šest pritužbi od kojih su dvije usvojene.

⁵¹ Po autorovom istraživanju pritužbi podnesenih protiv odluka OJT u Banjoj Luci u periodu od 2011. do 2107. godine na 18.008 naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage podnesena je 1.942 pritužbe (10,78%).

⁵² Brkić, S. (2013). *Krivično procesno pravo II, treće izmenjeno izdanje*. Novi Sad: Pravni fakultet, 74.

⁵³ Ministarstvo pravde Crne Gore. (2017). *Analiza krivičnih predmeta u kojima je podnijeta pritužba na rješenje državnog tužioca o odbacivanju krivične prijave*. Podgorica, navodi da je od 780 pritužbi podnesenih u periodu od septembra 2015. do septembra 2017. godine usvojena 71 ili 9,10% sa zaključkom da je zaživjela u praksi.

Do izmjena i dopuna ZKP RS iz 2021. godine nije bio propisan rok u kome se o pritužbi mora odlučiti. Smatralo se da je to propust koji predstavlja „ogromnu manjkavost i pravni nedostatak“.⁵⁴ Mnoga zakonodavstva propisuju taj rok npr. srbijansko, crnogorsko. U Tužilaštvu BiH u nekoliko predmeta ratnih zločina koji su u javnosti izazvali ogromnu pažnju o pritužbama nije odlučeno ni nakon više godina od podnošenja npr. „Tuzlanska kolona“, „Dobrovoljačka“, „Mehmedović“. Takva praksa nema opravdanja i predstavlja težu disciplinsku povredu koja može dovesti i do razrješenja odgovornog glavnog javnog tužioca.⁵⁵ U OJT u Banjoj Luci se i u ranijem periodu po pravilu o pritužbi odlučivalo u roku od mjesec dana od dana podnošenja. Sada, što je dobro rješenje, čl. 46b. st. 3. i 5. ZKP RS propisuju da o pritužbi oštećenog glavni okružni ili republički javni tužilac moraju odlučiti u roku od 30 dana, a u složenim predmetima u roku od 3 mjeseca od dana prijema pritužbe. Zakonodavac nije propisao šta je to „složen“ predmet i ta ocjena je prepuštena onome ko odlučuje o pritužbi. Ovaj rok logično treba da se odnosi i na pritužbu podnosioca prijave. Problem je što se čl. 46b. ZKP RS, koji se i zove „Pritužba oštećenog“, isključivo odnosi na pritužbu oštećenog. Pritužba podnosioca prijave je regulisana jedino čl. 224. st 5. ZKP RS koji ne propisuje rokove za odlučivanje o pritužbi, niti upućuje na shodnu primjenu čl. 46b. ZKP RS, što bi bilo neophodno. Zbog toga ne postoji zakonski osnov da se ovaj rok, bez obzira što je logično, primjeni i na pritužbu podnosioca prijave. To se odnosi i na sva druga neregulirana pitanja kod pritužbe podnosioca prijave. Čl. 224. st. 5. ZKP RS treba dopuniti i predvidjeti da se „odredbe čl. 46b. ZKP RS shodno primjenjuju na pritužbu podnosioca prijave“.

Za razliku od ranijeg rješenja koje nije predviđalo kojom odlukom se odlučuje o pritužbi, izmjenama i dopunama ZKP RS iz 2021. godine ovo pitanje je izričito riješeno, što je dobro. Po čl. 46b. st. 3. ZKP RS o pritužbi oštećenog odlučuje se rješenjem kojim se ona može odbiti, usvojiti ili odbaciti. To se izričito ne navodi u st. 5. ovog člana koji se odnosi na odluku glavnog republičkog javnog tužioca o pritužbi, što je nepreciznost zakonodavca, iako je logično da važi i u tom slučaju. I ovdje problem predstavlja odluka o pritužbi podnosioca prijave koja je regulisana jedino čl. 224. st 5. ZKP RS koji ne propisuje vrste odluka o pritužbi, niti upućuje na shodnu primjenu čl. 46b. ZKP RS. Odluke o pritužbi se u našoj praksi dostavljaju podnosiocu. Postoji i shvatanje, koje nije ispravno, po kome se njemu ne dostavlja odluka o pritužbi, već se samo obavještava kakva je odluka donesena.⁵⁶ Odluka o pritužbi se mora dostaviti podnosiocu zbog dva važna razloga: 1. on ima pravo da zna za razloge zbog kojih je na određen način odlučeno o njegovoj pritužbi; 2. neophodno je da zna za razloge zbog toga što, kad se radi o rješenju glavnog okružnog javnog tužioca, ima pravo i na prigovor.

⁵⁴ Barašin, 179.

⁵⁵ Neprihvatljivo je obazloženje da se tu radilo o „turbulentnim vremenima“, „složenoj situaciji“ i da odlučivanje o pritužbi u takvim predmetima „zahtijeva duži vremenski period“, kako je to isticao Barašin, 179.

⁵⁶ Barašin, Hasanspahić, 516. to obrazlažu shvatanjem da su i same istrage u načelu tajne.

Tabela 1. Odluke glavnih okružnih javnih tužilaca u RS o pritužbama⁵⁷

Godina	Broj pritužbi o kojima je odlučivano	Broj i procenat pritužbi koje su odbijene	Broj i procenat pritužbi koje su odbačene	Broj i procenat pritužbi koje su usvojene
2021.	515	437 - 84,85%	5 - 0,97%	73 - 14,18%
2022.	546	438 - 80,20%	13 - 2,38%	95 - 17,40%
2023.	564	483 - 85,64%	6 - 1,06%	75 - 13,30%
Ukupno	1.625	1.358 - 83,57%	24 - 1,48%	243 - 14,95%

Tabela 2. Odluke glavnog republičkog javnog tužioca RS o pritužbama⁵⁸

Godina	Broj pritužbi o kojima je odlučivano	Broj i procenat pritužbi koje su odbijene	Broj i procenat pritužbi koje su odbačene	Broj i procenat pritužbi koje su usvojene
2021.	40	36 - 90,00%	3 - 7,50%	1 - 2,50%
2022.	43	39 - 90,70%	1 - 3,33%	3 - 6,97%
2023.	79	76 - 96,20%	3 - 3,80%	0 - 0,00%
Ukupno	162	151 - 93,21%	7 - 4,32%	4 - 2,47%

Izmjenama i dopunama ZKP RS iz 2021. godine oštećeni je dobio još jedno pravno sredstvo – prigovor protiv odluke glavnog okružnog javnog tužioca o pritužbi. Na ovaj način se o pritužbi oštećenog odlučuje u tri stepena. To je u krivičnom postupku i kod pravnih lijekova izuzetak, dok ne postoje primjeri trostepenog odlučivanja kada se radi o pravnom sredstvu kakvo je pritužba. Ovo rješenje negativno utiče na efikasnost i ekonomičnost krivičnog postupka. Ikanović mu prigovara zbog drugog razloga, smatrajući da je trostepeno odlučivanje potpuno nepotrebno jer glavni okružni javni tužilac odlučujući o pritužbi, s obzirom na monokratsko uređenje javnih tužilaštava, odlučuje u stvari o svojoj odluci.⁵⁹ Uvođenje prigovora je rezultat lobiranja Republičkog javnog tužilaštva RS. Cilj je bio da se smanji broj pritužbi o kojima odlučuje glavni republički javni tužilac, tako što će glavni okružni javni tužioci usvojiti dio pritužbi. Ako se uzme u obzir da su glavni okružni javni tužioci u periodu od 2021. do 2023. godine usvojili 14,95% pritužbi on je ostvaren. Međutim, to ipak nije dovoljan razlog za trostepenosti kod jednog pravnog sredstva, jer se na taj način narušavaju neka temeljna načela ZKP RS. Prigovor je moguć samo ako je o pritužbi odlučio glavni okružni javni tužilac. Čl. 46b. st. 6. ZKP RS izričito isključuje pravo oštećenog na prigovor ako je o pritužbi odlučio glavni republički javni tužilac, što je i logično. Pravo na prigovor protiv rješenja kojim je odlučeno o pritužbi ima samo oštećeni, ali ne i podnosilac prijave, što je dobro rješenje. Čl. 224. st. 5. ZKP RS koji jedini reguliše pritužbu podnosioca prijave prigovor ne spominje. Iz formulacije čl. 46b. st. 3. ZKP RS proizlazi da se prigovor može podnijeti protiv svih odluka o pritužbi. To nije logično i prigovor ne treba dozvoliti protiv rješenja kojim se pritužba usvaja, ali to treba izričito i propisati. Čl. 46b.

⁵⁷ Izvještaji o radu tužilaštava RS za 2021., 2022. i 2023. godinu.

⁵⁸ Izvještaji o radu tužilaštava RS za 2021., 2022. i 2023. godinu.

⁵⁹ Ikanović, V. (2021). Pojedina rješenja u zakonu o izmjenama i dopunama zakona o krivičnom postupku Republike Srbije. *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka „Apeiron“ br. 11/21*, 156.

st. 3. ZKP RS propisuje da se prigovor podnosi u roku od 8 dana od dana prijema rješenja kojim je odlučeno o pritužbi. Za razliku od pritužbe, kod koje je, osim subjektivnog roka od 8 dana predviđen i objektivni rok od 3 mjeseca, kod prigovora objektivni rok nije predviđen. Nije jasno zbog čega i kod prigovora nije predviđen objektivni rok. Da li je ovo proпуст zakonodavca ili za ovu razliku postoje opravdani razlozi koje do sada niko nije iznio? O prigovoru odlučuje glavni republički javni tužilac. Ovo rješenje treba da osigura veći standard kontrole tužilačkih odluka o nesprovođenju i obustavi istrage jer o njima sada odlučuje najviši formalni autoritet u sistemu postojeće organizacije tužilačkog sistema u RS.⁶⁰ O prigovoru se mora odlučiti u roku od 30 dana, a u složenim predmetima u roku od 3 mjeseca od dana njegovog prijema. Čl. 46b. st. 4. ZKP RS propisuje da se o prigovoru odlučuje rješenjem. Za razliku od rješenja kojim se odlučuje o pritužbi u ovoj odredbi se spominje samo rješenje kojim se prigovor usvaja, ali ne i rješenja o odbijanju i odbacivanju prigovora, što predstavlja nepreciznost zakonodavca. Logično je da se o prigovoru mogu donijeti i ovakva rješenja. Rješenjem kojim se prigovor usvaja izdaje se obavezujuće uputstvo postupajućem javnom tužiocu da preduzme, odnosno nastavi krivično gonjenje. Ovakve odredbe nema kada je u pitanju rješenje kojim se usvaja pritužba, što opet ukazuje da su odredbe čl. 46b. ZKP RS nedovoljno usklađene.

Tabela 3. Odluke glavnog republičkog javnog tužioca RS o prigovorima⁶¹

Godina	Broj prigovora o kojima je odlučivano	Broj i procenat prigovora koji su odbijeni	Broj i procenat prigovora koji su odbačeni	Broj i procenat prigovora koji su usvojeni
2021.	131	102 - 77,86%	10 - 7,63%	19 - 14,51%
2022.	222	178 - 80,18%	11 - 4,95%	33 - 14,87%
2023.	212	170 - 80,19%	7 - 3,30%	35 - 16,51%
Ukupno	565	450 - 79,65%	28 - 4,95%	87 - 15,40%

Iz statističkih podataka se vidi da je procent usvojenih prigovora u periodu od 2021. do 2023. godine veoma visok i iznosi 15,40%. Ako se doda procenat pritužbi koje su usvojili glavni okružni javni tužioci od 14,95% proizlazi da se nešto više od 30% naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage protiv kojih je podnesena pritužba ukida. Ovi podaci, s jedne strane, ukazuju da su potpuno neosnovani prigovori po kojima je u okviru tužilačke organizacije teško očekivati nepristrasnu kontrolu odluka javnih tužilaca o neprovođenju i obustavi istrage. S druge strane, oni ukazuju da je kvalitet naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage na zabrinjavajućem nivou. Na ove zaključke značajnije ne utiče činjenica da je kod naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage republičkih javnih tužilaca procent usvojenih pritužbi neuporedivo manji i da iznosi svega 2,47%, jer one čine samo oko 10% ukupno podnesenih pritužbi.

Pritužbu i prigovor detaljnije regulišu čl. 26. do 29. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju javnih tužilaštava RS.⁶² Mnoge njegove odredbe nepotrebno ponavljaju ono što je već propisao ZKP RS. Čl. 26. st. 2. ovog Pravilnika predviđa da se pritužba

⁶⁰ Ministarstvo pravde RS (2019). *Obrazloženje Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZKP RS.*

⁶¹ Izvještaji o radu tužilaštava RS za 2021., 2022. i 2023. godinu.

⁶² Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju javnih tužilaštava RS, *Službeni glasnik RS, br. 101/22.*

podnosi pismeno. To nije previđeno za prigovor, iako je očigledno da ovo pitanje treba riješiti na identičan način i za pritužbu i za prigovor. Ova odredba je u suprotnosti sa čl. 59. ZKP RS koji propisuje da se podnesci, u koje spada i pritužba, podnose pisano ili se daju usmeno na zapisnik. Ova odredba ZKP RS omogućava da se pritužba podnese i usmeno na zapisnik, bez obzira što se to u praksi ne čini. Čak se i žalba protiv presude može podnijeti usmeno na zapisnik. Ovdje odredba podzakonskog akta sužava pravo podnosioca pritužbe predviđeno zakonom, zbog čega je treba brisati. Još problematičnije je što je to učinjeno podzakonskim aktom Tužilaštva, što na neki način predstavlja i sukob interesa. Dok, s jedne strane, odredbe Pravilnika nepotrebno ponavljaju ono što je već propisano odredbama ZKP RS, s druge strane, propušteno je da se njime regulišu neka pitanja koja nisu regulisana ZKP RS, a za čim postoji potreba, npr. izjašnjenje o pritužbi, povlastica povezanosti. Normativno Pravilnik bi trebao biti na znatno višem nivou, npr. za istu stvar bez potrebe koristi različite termine, pa se pritužba „podnosi“, „izjavljuje“, „ulaže“.

6. PRITUŽBE ZBOG TRAJANJA KRIVIČNOG POSTUPKA

Zakonom o izmjenama i dopunama ZKP RS iz 2021. godine predviđene su dvije nove pritužbe zbog trajanja krivičnog postupka čija namjera je efikasnija zaštita interesa oštećenog zbog neaktivnosti postupajućeg javnog tužioca u fazama istrage i podizanja optužnice.⁶³ I ESLJP je zauzeo stav da je najbolje propisati pravno sredstvo za ubrzanje postupka, ali nije predvidio kako ga treba normirati, tako da nacionalna zakonodavstva tu imaju punu slobodu. On je u više odluka istakao da rješenje po kome se samo obavještava određeni organ o odugovlačenju postupka, npr. predsjednik suda od koga se traži da upotrijebi svoja ovlaštenja ako nađe da je zahtjev osnovan, nije zadovoljavajuće, jer on ne mora preduzeti bilo kakve mjere ako smatra da nisu neophodne.⁶⁴

Po čl. 233. ZKP RS istraga se mora završiti u roku od 6 mjeseci od dana donošenja naredbe o sprovođenju. Rok je suviše kratak i očigledno je da jedan, ne baš zanemarljiv, dio istraga u njemu objektivno nije moguće završiti. Ovo rješenje ne vodi računa o broju osumnjičenih i krivičnih djela, složenosti krivičnih djela i istraga. Istraga može obuhvatiti desetine osumnjičenih i krivičnih djela, može zahtijevati obavljanje više složenih vještačenja.⁶⁵ Ako se istraga ne završi u ovom roku javni tužilac će obavijestiti glavnog javnog tužioca o razlozima neokončanja istrage. Glavni javni tužilac će odrediti novi rok za okončanje istrage, koji ne može biti duži od 6 mjeseci, odnosno od jedne godine za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža. On će istovremeno naložiti preduzimanje potrebnih mjera da se istraga okonča. Ukoliko istragu nije bilo moguće završiti ni u dodatnom roku javni tužilac će o razlozima obavijestiti glavnog javnog tužioca, osumnjičenog i oštećenog u roku od 8 dana. Osumnjičeni i oštećeni mogu u roku od 15 dana od dana prijema obavještenja podnijeti pritužbu glavnom javnom tužiocu zbog tra-

⁶³ Ministarstvo pravde RS. (2019). *Obrazloženje nacrta Zakona o izmjenama i dopunama ZKP RS*.

⁶⁴ Novokmet, A., Sršen, Z. (2017). *Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Evropskog suda za ljudska prava. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu br. 2/17, 300-301.*

⁶⁵ Kalajdžijev, G., Lažetik, G., Nedelkova, L., Denkovska, M., Trombeva, M., Vitlarov, T., Jankovska, P., Kadiev, D. (2018). *Komentar Zakonot za krivičnata postapka*. Skoplje: OBCSE, 660. navode za ZKP Sjeverne Makedonije kao objektivne razloge npr. nedostupnosti važnih svjedoka, neblagovremeno postupanje državnih organa po zahtjevu javnog tužioca zbog ograničenih resursa.

janja postupka. Ukoliko glavni javni tužilac utvrdi da je ona osnovana, odrediće novi rok u kojem se, ukoliko postoje procesne pretpostavke, istraga mora okončati, o čemu će obavijestiti podnosioca pritužbe. Ovo pravo na pritužbu predviđa i čl. 46b. st. 7. ZKP RS sa nešto drugačijom formulacijom. Po njemu se pritužba uvijek podnosi glavnom okružnom javnom tužiocu. U ovoj odredbi riječ "okružni" treba brisati jer istragu ne vode samo okružna, već i Republičko javno tužilaštvo RS. Nije dovoljno samo na papiru predvidjeti pravno sredstvo, već ono mora biti primjenjivo i u praksi. Neka zakonodavstva predviđaju realnije rokove za završetak istrage. Npr. § 108a. StPO Austrije propisuje da istraga ne može trajati duže od 3 godine, a ako se ne završi u ovom roku tužilaštvo je dužno obavijestiti sud o razlozima zbog kojih nije završena. Sud će, ukoliko nema razloga za obustavu, produžiti rok za završetak istrage najviše još 2 godine vodeći računa o intenzitetu sumnje, postupanju osumnjičenog, obimu istrage, složenosti činjeničnih i pravnih pitanja koja treba riješiti i broju osumnjičenih.⁶⁶ Rok za završetak istrage u ZKP RS treba produžiti i realnije postaviti.

Po čl. 241. ZKP RS kada u toku istrage javni tužilac utvrdi da postoji dovoljno dokaza iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je osumnjičeni učinio krivično djelo, pripremiće i uputiti optužnicu sudiji za prethodno saslušanje u roku od 30 dana od dana kada je okončanje istrage zabilježeno u spisu. Problem je što se u našoj praksi po pravilu momenat okončanja istrage formalno ne konstatuje u spisu. Ukoliko javni tužilac ne uputi optužnicu u ovom roku dužan je da o razlozima nepodizanja optužnice u roku od 8 dana obavijesti glavnog javnog tužioca koji će preduzeti mjere da se u dodatnom roku koji ne može biti duži od 30 dana podigne optužnica. O dodatnom roku obavijestit će se osumnjičeni i oštećeni. Ako javni tužilac u dodatnom roku ne podigne optužnicu obavijestit će o tome glavnog javnog tužioca, osumnjičenog i oštećenog. Osumnjičeni i oštećeni imaju pravo da u roku od 8 dana od dana isteka dodatnog roka podnesu pritužbu glavnom javnom tužiocu koji će izdati uputstvo da se u određenom roku, koji ne može biti duži od 30 dana podigne optužnica. Ispravnije bi bilo da ovaj rok počinje da teče od prijema obavještenja da optužnica nije podignuta ni u dodatnom roku. Za razliku od ZKP RS i ZKP F BiH, ZKP BiH i ZKP BD BiH propisuju da će se, ukoliko nakon obavezujućeg uputstva glavnog tužioca postupajući tužilac ne podigne optužnicu ni u tom roku, smatrati da je odustao od krivičnog gonjenja, da će donijeti naredbu o obustavi istrage i o tome će u roku od 15 dana obavijestiti glavnog tužioca, osumnjičenog oštećenog. Pojedini autori, čini se s pravom, kritikuju ovakvo rješenje ističući apsurdnost situacije po kojoj propust tužioca dovodi do pretpostavke o odustanku od krivičnog gonjenja, odnosno do štetne posljedice za sam krivični postupak, ali i za oštećenog koji u toj situaciji ne može preuzeti krivično gonjenje.⁶⁷

Nije propisana vrsta odluke kojom glavni javni tužilac odlučuje o pritužbama zbog trajanja krivičnog postupka. Treba propisati da se to čini rješenjem i predvidjeti vrste rješenja. Iz zakonske formulacije proizlazi da pritužbu koja nije blagovremena treba odbaciti, ali se čini da takvo rješenje nije u skladu sa njihovom prirodom. Ukoliko je kršenje navedenih rokova neopravdano glavni javni tužilac može preduzeti mjere s ciljem pokretanja disciplinskog ili krivičnog postupka.⁶⁸ Zakonodavac nije predvidio pritužbu zbog odugo-

⁶⁶ Izmjene i dopune StPO koje su stupile na snagu 01. januara 2015. godine (*BGBl I 71/2014*).

⁶⁷ Kos, D. (2013). Djelotvorno pravno sredstvo protiv odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u radu državnih odvjetnika i sudaca prema Noveli zakona o kaznenom postupku. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* br. 2/13, 688.

⁶⁸ Čl. 29. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju javnih tužilaštava RS, *Službeni glasnik RS*, br. 101/22.

vlačenja u drugim fazama krivičnog postupka, što je propust. Nije logično osiguravati i propisivati pravna sredstva za efikasnost postupka samo u fazama koje su u nadležnosti javnog tužioca, već ih je potrebno proširiti i na faze koje su u nadležnosti suda.⁶⁹ I ESLJP široko shvata pojam efikasne istrage koju rastegljivo tumači tako da ona obuhvata i čitav postupak pred sudom.⁷⁰ U našoj praksi postoje brojni primjeri u kojima nakon izjašnjenja optuženog da nije kriv pred sudijom za prethodno saslušanje glavni pretres nije zakazan ni u roku od dvije godine ili da Vrhovni sud RS o žalbi protiv presude nije odlučio u istom tom roku. Budućim izmjenama ZKP RS treba proširiti pritužbu zbog odugovlačenja na sve faze krivičnog postupka.

7. ZAKLJUČCI

Položaj oštećenog u krivičnom postupku jedno je od najstarijih pitanja krivičnog procesnog prava. Ono je stalna tema stručnih rasprava kojima se ne vidi kraj. Njegovo rješenje zahtijeva pronalaženje prave mjere ravnoteže između suprotstavljenih interesa. Pitanje je vrlo osjetljivo i njegovo rješenje zavisi od niza faktora, kao što su npr. razvoj i zaštita ljudskih prava, tradicija i pravna kultura određene države. Reformom ZKP RS, ali i ostalih krivičnoprocesnih zakona u BiH iz 2003. godine, prihvaćena je tužilačka istraga. Napušteni su instituti privatnog tužioca i oštećenog kao tužioca za koje je procijenjeno da nisu primjereni njenom duhu i prirodi. Oštećeni je kao jedini oblik zaštite svojih prava u krivičnom postupku dobio pritužbu protiv naredbi javnog tužioca o nesprovođenju i obustavi istrage. U RS je njihov broj otprilike jednak broju podignutih optužnica, a kako se pritužba i relativno često podnosi, jasno je koliki je njen značaj. Zakonom o izmjenama i dopunama ZKP RS iz 2021. godine redefinisana je položaj oštećenog. Vraćen je institut oštećenog kao tužioca u veoma ograničenoj varijanti zbog čega se u praksi skoro i ne primjenjuje. Oštećeni može preuzeti krivično gonjenje samo kad javni tužilac odustane od gonjenja nakon potvrđivanja optužnice. Prilikom normiranja ovog instituta učinjeni su značajni propusti koji ga dodatno ograničavaju. Znatno detaljnije i bolje je regulisana pritužba protiv naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage. Oštećeni je dobio mogućnost pritužbe i kad javni tužilac odustane od gonjenja od podizanja do potvrđivanja optužnice. To je dobro rješenje, jer ranije u toj situaciji nije imao bilo kakvu pravnu zaštitu. O ovoj pritužbi oštećenog, umjesto Kancelarije javnog tužilaštva koje je donijelo odluku, sada na kraju odlučuje glavni republički javni tužilac što omogućava bolju zaštitu interesa oštećenog. Trostepenost u odlučivanju o pritužbi narušava neka načela na kojima se ZKP RS kao sistem temelji, iako ima i neke praktične prednosti. Predviđen je i objektivni rok od 3 mjeseca za podnošenje pritužbe, koji može biti i štetan za oštećenog ako izgubi to pravo bez svoje krivice propustima javnog tužioca ili drugih organa. Uvedene su dvije vrste pritužbi oštećenog zbog prekoračenja rokova za završetak istrage i podizanje optužnice, čime je položaj oštećenog dodatno poboljšana. U normiranju pravnih sredstava oštećenog, ali i podnosioca prijave u krivičnom postupku učinjeni su propusti, na koje se ukazuje u radu, koje je neophodno otkloniti.

⁶⁹ Novokmet, Sršen, 313. predlažu da se u Hrvatskoj primjena pritužbe protegne na sve faze krivičnog postupka.

⁷⁰ Ibid, 296.

8. LITERATURA

I Monografije i članci

- Akademija za sudii i javni obvinitelji Makedonije. (2012). *Modul 1 Predistražna postupka – Priračnik za obučivani*. Skoplje.
- Barašin, M. (2015). Način rješavanja prigovora/pritužbi na odluke tužilaca u kontekstu unutrašnjeg funkcionisanja tužilaštva. U zborniku *Krivično zakonodavstvo – de lege lata et de lege ferenda*. Prijedor: Ministarstvo pravde RS.
- Barašin, M. i Hasanspahić, Ć. (2009). Način rješavanja prigovora/pritužbi na odluke tužilaca u kontekstu unutrašnjeg funkcionisanja tužilaštva. *Pravna riječ br. 19/09*, 513-517.
- Barašin, M., Faladžić, A., Dobožlić Uocglan, A. (2011). Tužilačka istraga – prednosti i mane. U zborniku *Aktuelna pitanja u primjeni krivičnog zakonodavstva*. Banja Luka: Pravni fakultet, 291-305.
- Brkić, S. (2013). *Krivično procesno pravo II, treće izmenjeno izdanje*. Novi Sad: Pravni fakultet.
- Bubalović, T. (2006). *Pravo na žalbu u kaznenom postupku*. Sarajevo: Bemust.
- Bubalović, T., Pivić, N. (2013). Pravo oštećenog na imovinskopравни zahtjev u krivičnom postupku. *Pravna riječ br. 37/13*, 541-562.
- Vasiljević, T. i Grubač, M. (1990). *Komentar zakona o krivičnom postupku*, četvrto dopunjeno izdanje. Beograd: Savremena administracija.
- Dimitrijević, D. (1981). *Krivično procesno pravo*, osmo dopunjeno izdanje. Beograd: Savremena administracija.
- Đurđić, V. (2007). Racionalizacija krivičnog postupka Srbije. *Pravna riječ br. 12/07*, 79-102.
- Ikanović, V. (2021). Pojedina rješenja u zakonu o izmjenama i dopunama zakona o krivičnom postupku Republike Srpske. *Godišnjak Fakulteta pravnih nauka „Apeiron“ br. 11/21*, 151-165. DOI:10.7251/GFP2111151I.
- Ilić, G., Majić, M., Beljanski S., Trešnjev, A. (2014). *Komentar zakonika o krivičnom postupku*, sedmo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Službeni glasnik.
- Ilić, G. (2014). Neka javnotužilačka iskustva u primeni novog ZKP-a. U zborniku *Optuženje i drugi krivičnopravni instrumenti državne reakcije na kriminalitete*. Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Ilić G., Banović, B. (2014). Oštećeni kao supsidijarni tužilac u krivičnom postupku. U zborniku *Optuženje i drugi krivičnopravni instrumenti državne reakcije na kriminalitete*. Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Izveštaji o radu tužilaštva RS za 2021., 2022. i 2023. godinu.
- Janković, R. (2018). Pritužba protiv naredbi o nesprovođenju i obustavi istrage. *Godišnjak Pravnog fakulteta „Apeiron“ br. 8/18*, 206-227. DOI:10.7251/GFP1808206J.
- Janković, R. (2021). Oštećeni kao tužilac. *Pravna riječ br. 64/21*, 661-689.
- Jovanović, I. i Petrović-Jovanović, A. (2014). Oštećeni kao subjekat istrage i reformisano krivičnoprocesno zakonodavstvo zemalja regiona (Srbije, Hrvatske, BiH i Crne Gore). U zborniku *Tužilačka istraga – regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni*. Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Jovančević, N. (1997). *Pravni lijek – žalba na krivičnu presudu prvostepenog suda*. Beograd: Pravno istraživački centar.
- Kaladžijev, G., Lažetik, G., Nedelkova, L., Denkovska, M., Trombeva, M., Vitlarov, T., Jankovska, P. i Kadiev D. (2018). *Komentar na zakonot za krivičnata postupka*. Skoplje: OBSE.
- Kos, D. (2013). Djelotvorno pravno sredstvo protiv odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u radu državnih odvjetnika i sudaca prema Noveli zakona o kaznenom postupku. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br. 2/13*, 679-689.
- Lakić, S. (2014). *Pritužba kao pravno sredstvo u krivičnoprocesnom zakonodavstvu BiH* (interni materijal za kolegij Federalnog tužilaštva F BiH). Sarajevo.
- Ministarstvo pravde RS. (2019). *Obrazloženje nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kri-*

vičnom postupku RS.

- Ministarstvo pravde Crne Gore. (2017). *Analiza krivičnih predmeta u kojima je podnijeta pritužba na rješenje državnog tužioca o odbacivanju krivične prijave*. Podgorica.
- Mujkanović, Z. (2005). Oštećeni kao subjekt krivičnog postupka. *Pravo i pravda br. 1/2005*.
- Novokmet, A. (2014). Sudska kontrola nepokretanja kaznenog postupka – institucionalni i procesni aspekti. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br. 2/2014*, 645-678.
- Novokmet, A. i Sršen, Z. (2017). Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Evropskog suda za ljudska prava. *Hrvatski ljetopis za kaznenu znanost i praksu br. 2/17*, 293-334.
- Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci. *Izveštaji o radu za 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu*.
- Pavlović, Z. (2012). Neke specifičnosti oštećenog kao supsidijarnog tužioca (u kaznenom procesnom pravu Republike Srbije). *Zbornik radova Pravnog fakulteta Splitu br. 3/12*, 615-632.
- Pajčić, M. (2013). Istraga prema Noveli Zakona o kaznenom postupku. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br. 2/13*, 631-661.
- Petrić, B. (1982). Komentar zakona o krivičnom postupku. Šid: Grafosrem.
- Radulović, D. (2002). *Krivično procesno pravo*. Podgorica: Pravni fakultet.
- Radulović, D. (2008). Položaj oštećenog u svijetlu prijedloga novog zakonika o krivičnom postupku Crne Gore. *Pravna riječ br. 15/08*, 75-87.
- Simović, M. (2009). *Krivično procesno pravo, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Banjaluka: Fakultet za bezbjednost i zaštitu.
- Simović, M., Simović, V. (2011). Istraga i evropsko krivično pravo. *Pravna riječ br. 29/11*, 519-540.
- Stevanović, Č. (1982). *Krivično procesno pravo SFRJ*. Beograd: Savremena administracija.
- Tomašević, G. (2009). *Kazneno procesno pravo, opći dio: temeljni pojmovi*. Split: Pravni fakultet.
- Tulumović, M. (2016). Pritužba o neprovođenju i obustavi istrage u praksi Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona. *Anali Pravnog fakulteta u Zenici br. 1/16*, 299-318.

II Прописи

- Zakon o krivičnom postupku BiH, *Službeni glasnik BiH*, br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 65/18.
- Zakon o krivičnom postupku RS, *Službeni glasnik RS*, br. 53/12, 91/17, 66/18, 15/21.
- Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH, *Službene novine Federacije BiH*, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14, 74/20.
- Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta BiH, *Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH*, br. 33/13, 27/14, 3/19, 16/20.
- Zakon o kaznenom postupku Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, бр. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24.
- Zakonik o krivičnom postupku Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/20.
- Zakonik o krivičnom postupku Crne, *Službeni list Crne Gore*, br. 57/09, 49/10, 47/14, 27/15, 35/15, 58/15, 28/18, 116/20
- Zakon o kazenskem postopku Slovenije, *Uradni list Republike Slovenije*, br. 176/21, 96/22, 2/23, 89/23.
- Zakonot za krivičnata postapka Sjeverne Makedonije, *Služben vesnik na Republika Makedonija*, бр. 150/10, 100/12, 142/16.
- Zakon o krivičnom postupku FNR Jugoslavije, *Službeni list FNR Jugoslavije*, br. 40/53.
- Zakon o krivičnom postupku SFR Jugoslavije, *Službeni list SFR Jugoslavije*, br. 4/77, 36/77, 60/77, 14/85, 26/86, 74/87, 57/89.

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju tužilaštava RS, *Službeni glasnik RS, br. 86/12, 11/16*.
Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju javnih tužilaštava RS, *Službeni glasnik RS, br. 101/22*.

Strafprozessordnung (ZKP Austrije).

Zaključci usvojeni na okruglom stolu „Tumačenje pojma podnosioca prijave u kontekstu prava na ulaganje pritužbe i Pitanje obaveznosti i trenutka donošenja naredbe o sprovođenju istrage“ održanom u Sarajevu 30. septembra 2021. godine.

Legal Remedies of the Injured Party in the Criminal Proceedings of the Republic of Srpska

Radenko Janković

Republic Public Prosecutor at the Republic Public Prosecutor's Office of Republic of Srpska

Summary: Until the reform of criminal prosecution laws in Bosnia and Herzegovina from 2003 from the decisions of the Public Prosecutor not to take or drop criminal prosecution, which he was dissatisfied with, the injured party could be protected by taking over the prosecution. The reform accepted the prosecutorial investigation. The concept of the injured party as a subsidiary prosecutor was abandoned and we received a complaint as a new legal remedy against the public prosecutor's orders not to implement and suspend the investigation. Amendments to the Law on Criminal Proceedings of the Republic of Srpska from 2021, the position of the injured party in criminal proceedings has been significantly changed and improved. The institute of the injured party was restored as a prosecutor, although in a very limited variant. The complaint against the order of non-investigation and suspension of the investigation is regulated in more detail, and some new significantly different solutions have been accepted. Three-fold decision-making was accepted by introducing objections as an intermediate stage and a new legal remedy. An objective deadline for filing a complaint was also prescribed, and the decision-making was transferred to the Chief Prosecutor. The possibility of submitting a complaint has been expanded even when the prosecutor drops the confirmed indictment. The injured party received two new types of complaints that he can file due to the duration of the proceedings. Despite the best intentions of the legislator in regulating the new position of the injured party in criminal proceedings, serious failures were made. Consideration of this issue should contribute to a better understanding of the position of the injured party in the criminal proceedings of the Republic of Srpska and the legal means at his disposal, their more regular application, as well as new legal solutions that will better suit our conditions, practical needs and theoretical settings, which will eliminate the observed omissions

Keywords: complaint, objection, legal remedy, order of non-investigation, order on suspension of investigation.

